

Predmet: OSNOVI DIGITALNE ELEKTRONIKE

OCENA _____

Kolokvijum: 10.04.2010.

Odgovorni nastavnik i asistenti: Dragan Vasiljević, Goran Savić i Lazar Karbunar

DEŽURNI:

KANDIDAT:

Sala _____
Vreme početka _____
Vreme završetka _____
Potpis _____

Ime _____
Prezime _____
Broj indeksa _____
Potpis _____

USLOVI KOLOKVIJUMA

1. Trajanje kolokvijuma 90 minuta.
2. Kolokvijum se polaže na formularu.
3. Dozvoljeni su kalkulator i hemijska olovka.
4. Ocenjuju se rad kandidata i razumevanje gradiva.
5. Traži se koncizan, jasan, čitak odgovor napisan u predviđenom prostoru (linija, boks, crtež).

OCENJIVANJE

R.Br.	1	2	3	Total
Max	6	12	12	30
Dobijeno				

1. a)[2] Neoznačeni binarni broj 11001001 predstaviti u Grejovom kodu.
- b)[2] Broj 01011100 predstavljen u Grejovom kodu konvertovati u binarni kod.
- c)[1] Broj 439234_{10} predstaviti u heksadecimalnom i oktalnom brojnom sistemu. Konverziju vršiti direktno, prikazati svaki korak.
- d)[1] Izvršiti sledeće aritmetičke operacije:

$$\begin{array}{r}
 47FF9AB29_{16} \\
 -1FA9FDEAB_{16} \\
 \hline
 \text{rezultat}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 3713245023_8 \\
 -4234212772_8 \\
 \hline
 \text{rezultat}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 110011101101101001_2 \\
 +101111001100001111_2 \\
 \hline
 \text{rezultat}
 \end{array}$$

Rešenje:

a) Konverzija neoznačenog binarnog broja 11001001 u Grejov kod se može izvršiti tako što će se operacija „ekskluzivno ili“ izvršiti bit po bit nad datim brojem i binarnim brojem dobijenim pomeranjem za jedno mesto udesno (pri čemu je bit najviše težine 0). Kao rezultat se dobija:

$$11001001_{BIN} \rightarrow 10101101_{GRAY}$$

b) Konverzija n – to bitnog broja $g_{n-1}g_{n-2}\dots g_0$ iz Grejovog u binarni kod $(b_{n-1}b_{n-2}\dots b_0)$ se vrši po rekurentnoj formuli $b_i = g_i \oplus b_{i+1}$, za $i = 0, 1, \dots, n-1$, pri čemu je $b_n = 0$. Kao rezultat se dobija:

$$01011100_{GRAY} \rightarrow 01101000_{BIN}$$

$$c) 439234_{10} = 6B3C2_{16}, 439234_{10} = 1531702_8$$

$$\begin{array}{rcl}
 & 47FF9AB29_{16} & 3713245023_8 & 110011101101101001_2 \\
 \text{d)} & \underline{-1FA9FDEAB_{16}} & \underline{-4234212772_8} & \underline{+101111001100001111_2} \\
 & 28559CC7E_{16} & 7457032031_8 & 100010111001111000_2
 \end{array}$$

2. a) [6] Koristeći minimalan broj potrebnih NMOS i PMOS tranzistora isprojektovati statičko CMOS logičko kolo koje realizuje sledeću logičku funkciju: $F = \overline{A} \cdot \overline{B} \cdot \overline{E} + \overline{C} \cdot \overline{D}$. Na ulaz logičkog kola dolaze prave vrednosti ulaznih promenljivih A,B,C,D,E. Da bi se izbegla upotreba invertora na ulazima, kod rešavanja zadatka treba prvo transformisati zadati izraz za funkciju u oblik koji predstavlja proizvod logičkih suma.

b) [6] Poznato je da je otpornost svih tranzistora iz tačke a) kada su isključeni $r_{N\_OFF} = r_{P\_OFF} \rightarrow \infty$ i da je otpornost svakog od PMOS tranzistora kada su uključeni $r_{P\_ON} = 50\Omega$. Poznato je i da svi NMOS tranzistori imaju međusobno jednaku otpornost r_{N_ON} kada su uključeni. Ako se između izlaza kola iz tačke a) i mase poveže kondenzator kapacitivnosti C , odrediti r_{N_ON} tako da se punjenje i pražnjenje kondenzatora, u slučajevima kada su ti procesi najsporiji, vrši sa međusobno jednakim vremenskim konstantama.

Rešenje:

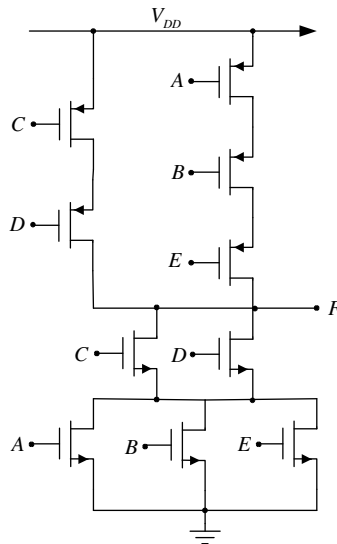
a) Primenom teorema Bulove algebre, dati izraz se može transformisati na sledeći način:

$$F = \overline{A} \cdot \overline{B} \cdot \overline{E} + \overline{C} \cdot \overline{D} = \overline{\overline{\overline{A} \cdot \overline{B} \cdot \overline{E} + \overline{C} \cdot \overline{D}}} = \overline{(A + B + E) \cdot (C + D)},$$

i time svesti na oblik pogodan za direktnu realizaciju odgovarajućeg statičkog CMOS logičkog kola.

Kod CMOS logičkih kola, NILI funkcija se ostvaruje paralelnom vezom NMOS tranzistora i rednom vezom PMOS tranzistora, dok se NI funkcija ostvaruje rednom vezom NMOS tranzistora i paralelnom vezom PMOS tranzistora.

Traženo kolo je prikazano na sledećoj slici:

b) Punjenje kondenzatora prikazanog na izlaz logičkog kola iz prethodne tačke će biti najsporije u slučaju kada su PMOS tranzistori na čije su gejtove dovedeni signali A, B i E uključeni, a preostala dva PMOS tranzistora isključeni (jer je tada najveća dinamička otpornost koju vidi kondenzator C). Tada vremenska konstanta punjenja kondenzatora iznosi:

$$\tau_{pu} = 3r_{P\_ON} \cdot C.$$

Pražnjenje kondenzatora prikazanog na izlaz logičkog kola iz prethodne tačke će biti najsporije u slučaju kada je tačno jedan od NMOS tranzistora na čije su gejtove dovedeni signali C ili D uključen i kada je tačno jedan od NMOS tranzistora na čije su gejtove dovedeni signali A, B ili E uključen, a preostali NMOS tranzistori isključeni (jer je tada najveća dinamička otpornost koju vidi kondenzator C). Tada vremenska konstanta pražnjenja kondenzatora iznosi:

$$\tau_{pr} = 2r_{N\_ON} \cdot C.$$

Iz uslova $\tau_{pu} = \tau_{pr}$, sledi:

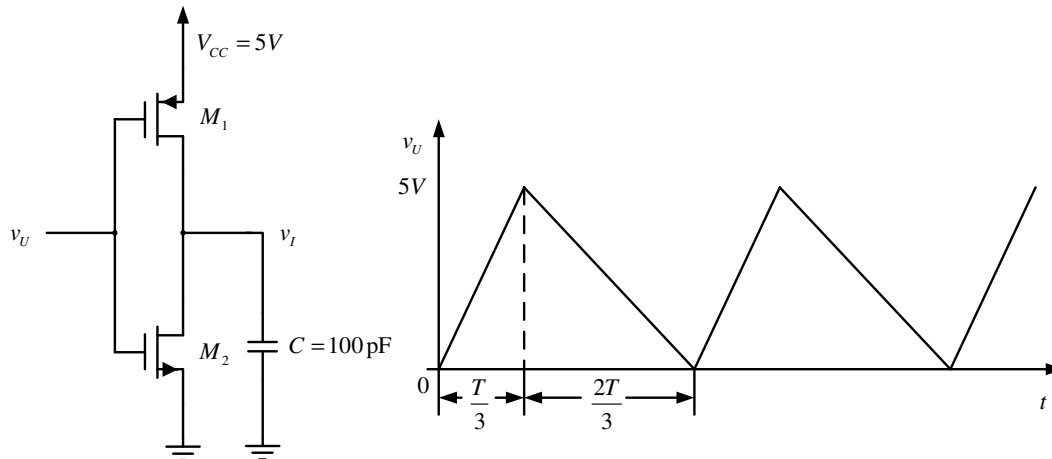
$$3r_{P\_ON} \cdot C = 2r_{N\_ON} \cdot C,$$

$$3r_{P\_ON} = 2r_{N\_ON},$$

$$r_{N\_ON} = \frac{3r_{P\_ON}}{2} = 75\Omega.$$

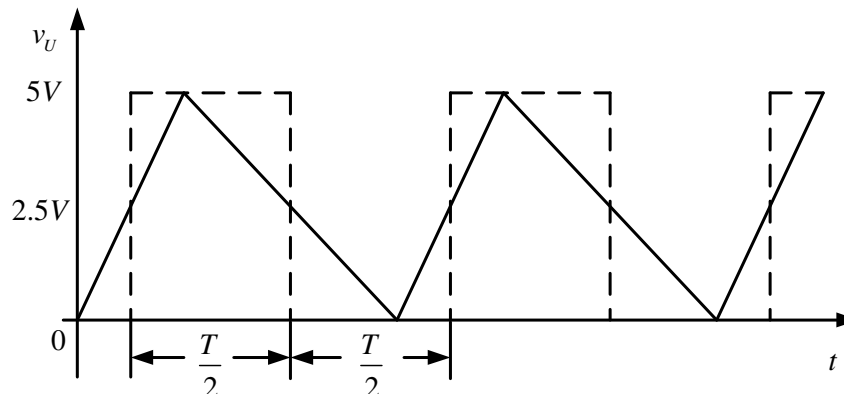
3. [12] Na kolo CMOS invertora sa slike dovodi se povorka trougaonih impulsa učestanosti $f = 50\text{MHz}$ čija je vremenska zavisnost prikazana na slici. Amplituda impulsa je $V_M = 5\text{V}$. Poznato je da se MOS tranzistori (P-MOS i N-MOS) u provodnom režimu mogu ekvivalentirati otpornostima $r_{ds} = 300\Omega$, a u neprovodnom režimu $r_{ds} \rightarrow \infty$. Pragovi provođenja NMOS i PMOS tranzistora iznose $V_{TNMOS} = V_{TPMOS} = V_{CC} / 2$.

Odrediti vremensku zavisnost napona na izlazu invertora u stacionarnom stanju.

Rešenje:

a) U pogledu pobuđivanja tranzistora CMOS invertora sa trougaonim signalom, sledi da tranzistori provode kao da su pobuđeni sa pravougaonim signalom koji ima visoku vrednost kada je amplituda trougaonog signala veća od $V_{CC}/2$ i nula vrednost u ostatku periode, kao na slici (isprekidano).

U nastavku će se umesto originalnog ulaznog signala posmatrati ekvivalentni pravougaononi pobudni signal jer svaki od ta dva signala proizvodi isto dejstvo na izlazu invertora. U ustaljenom stanju napon na kondenzatoru se kreće u nekom opsegu od V_{Cmin} do V_{Cmax} i obrnuto. Kako napon na ulazu (ekvivalentni ulazni signal) menja svoje vrednosti u dva vremenska trenutka, u prvom sa $v_{u1} = 0\text{V}$ na $v_{u2} = 5\text{V}$ i u drugom sa $v_{u2} = 5\text{V}$ na $v_{u1} = 0\text{V}$ mogu se razlikovati dva režima u kojem se kolo invertora nalazi.

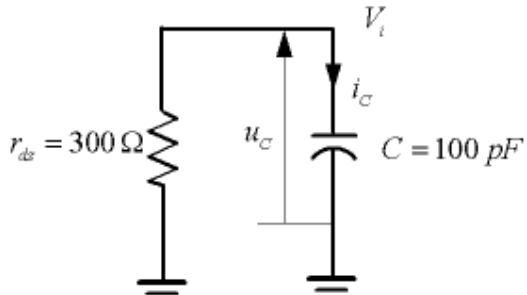
1. Režim uspostavljanja logičke nule na izlazu (izlazni napon se menja od V_{Cmax} ka V_{Cmin}) za promenu na ulazu $v_{u1} = 0\text{V}$ na $v_{u2} = 5\text{V}$.

2. Režim uspostavljanja logičke jedinice na izlazu (izlazni napon se menja od V_{Cmin} ka V_{Cmax}) za promenu na ulazu $v_{u2} = 5V$ na $v_{u1} = 0V$.

Ova dva slučaja će se razmatrati odvojeno

1. Slučaj (Režim uspostavljanja logičke nule na izlazu)

U ovom slučaju napon na izlazu se promenio od 5V na 0V, vremenski trenutak $t = 0$. Tranzistor M_1 je zakočen dok je tranzistor M_2 provodan.

Ekvivalentna šema kola za režim

uspostavljanja logičke nule na izlazu

$u_C(t) = u_C(\infty) + (u_C(0) - u_C(\infty))e^{-\frac{t}{C r_{ds}}}$ gde je $u_C(\infty) = 0$, a $u_C(0) = V_{Cmax}$. Pa je odatle

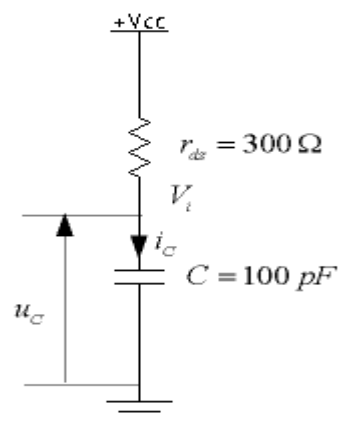
$$u_C(t) = V_{Cmax} e^{-\frac{t}{C r_{ds}}}, \text{ gde je } 0 \leq t \leq \frac{T}{2}. \quad (1)$$

2. Slučaj (Režim uspostavljanja logičke jedinice na izlazu)

U ovom slučaju napon na ulazu se promenio od 0V na 5V vremenski trenutak $t_1 = \frac{T}{2}$. Tranzistor M_2 je zakočen dok je tranzistor M_1 provodan. Ekvivalentna šema kola invertora data je na slici.

Kondenzator se puni tako da se napon na njemu menja od V_{Cmin} ka V_{Cmax} . Jednačina koja opisuje napona kondenzatora je

Ekvivalentna šema kola za režim
uspostavljanja logičke jedinice na izlazu

$$V_{CC} = u_C + r_{ds} C \frac{du_C}{dt}, \text{ gde je njeno rešenje dato kao}$$

$u_C(t) = u_C(\infty) + (u_C(t_1) - u_C(\infty))e^{-\frac{t-t_1}{C r_{ds}}}$, gde je $u_C(\infty) = V_{CC}$, a $u_C(t_1) = V_{Cmin}$. Pa se napon na kondenzatoru u ovom režimu menja kao

$$u_C(t) = V_{CC} + (V_{Cmin} - V_{CC})e^{-\frac{t-\frac{T}{2}}{C r_{ds}}}, \text{ gde je } \frac{T}{2} \leq t \leq T. \quad (2)$$

Kako je $u_C(t_1) = V_{Cmin}$, zamenom u jednačinu 1 dobija se

$$V_{Cmin} = V_{Cmax} e^{-\frac{T}{2C r_{ds}}} \quad (3)$$

dok za vremenski trenutak $t_2 = T$, važi $u_C(t_2) = V_{Cmax}$, zamenom u jednačinu 2 se dobija

$$V_{Cmax} = V_{CC} + (V_{Cmin} - V_{CC})e^{-\frac{T}{2C r_{ds}}} \quad (4)$$

Jednačine 3 i 4 su sa dve nepoznate, V_{Cmin} i V_{Cmax} . Rešavanjem ovih jednačina po nepoznatim naponima dobija se:

$$V_{Cmax} = V_{CC} \frac{1 - e^{-\frac{T}{2C r_{ds}}}}{1 - e^{-\frac{T}{C r_{ds}}}}, \quad V_{Cmin} = V_{CC} \frac{1 - e^{-\frac{T}{2C r_{ds}}}}{1 - e^{-\frac{T}{C r_{ds}}}} e^{-\frac{T}{2C r_{ds}}}. \text{ Za zadate brojne vrednosti se dobija}$$

$$V_{Cmax} = 2.913V \text{ i } V_{Cmin} = 2.087V.$$

Talasni oblik napona na izlazu (napon kondenzatora) za jednu periodu ulaznog signala, je prikazan na slici.

